قوراشتۇرۇش ئويۇنى

قوراشتۇرۇش ئويۇنى (puzzle) نى ئويناپ باققانلار بىلىمىز، قوراشتۇرۇش ئويۇنى ئادەتتە 10 ـ 20 پارچىدىن 1000 پارچىگىچە ئوخشىمىغان سانداىكى پارچىلەرنى ئۆز ـ ئارا قوراشتۇرۇش ئارقىلىق ئەڭ ئاخىرىدا بىر پارچە رەسىم، گۈزەل بىر مەنزىرە قوراشتۇرۇپ چىقىشنى مەقسەت قىلغان ئويۇن. ھەر بىر يۈرۈش قوراشتۇرۇش ئويۇنىنىڭ ئەڭ ئاددىيىسى 10 ـ 20 پارچىدىن تەشكىل تاپقان بولسا، قوراشتۇرلىرى 1000 پارچىدىن تەشكىل تاپقان بولۇپ، كۆپىنچىلىرى 300 ـ 200 پارچىدىن تەشكىل تاپقان. بىر يۈرۈش قوراشتۇرۇش ئويۇنى ئىچىدە بىر بىرىگە تامامەن ئوخشايدىغان ئىككى پارچە بولمايدۇ. ئۇ پارچىلەرنى قوراشتۇرغاندا، ھەر بىر پارچىنىڭ ھەر بىر تەرىپىگە تامامەن ماس كېلىدىغان پەقەت بىرلا پارچە بولىدۇ. بىز ئۇ پارچىلەرنى ئايرىم ـ ئايرىم كۆرگىنىمىزدە، ھېچقانداق بىر مەزمۇن ياكى مەنزىرە كۆرمەيمىز.

ئەگەر ئويۇن ئوينىغۇچى ئۇ پارچىلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆز جايىغا توغرا قويالىسا، تولۇق بىر پارچە رەسىم ياكى گۈزەل بىر مەنزىرە كۆز ئالدىمىزغا كېلىدۇ. شۇ سەۋەبتىن بىز ئۇ بىر بىرىگە پەقەت ئوخشىمايدىغان پارچىلارنىڭ ھەممىسىنى قوشۇپ بىر يۈرۈش قوراشتۇرۇش ئويۇنى دەپ ئاتايمىز. ئەگەر ئوخشىمىغان ئىككى يۈرۈش ئويۇنىنىڭ پارچىلىرى ئۆز-ئارا ئارلىشىپ قالسا، ياكى ھەر بىر پارچە ئۆزىگە ماس كېلىدىغان توغرا جايىغا قويۇلمىسا، ئۇ ئويۇن تاماملانمايدۇ، يەنى تولۇق بىر رەسىم ياكى مەنزىرە كۆز ئالدىمىزدا پەيدا بولمايدۇ.

مەن ئادەتتە ئۆز-ئارا ھەمكارلىشىپ بىر ئىش قىلماقچى بولغان ياكى ئورتاق بىر نىشان ئۈچۈن بىر يەرگە توپلاشقان بىر گۇرۇپپا ئىنسانلارنى، مۇشۇ قوراشتۇرۇش ئويۇنى "پۇززلە" غا ئوخشتىشنى ياخشى كۆرىمەن. ئەگەر بىز ئورتاق نىشان ئۈچۈن بىر يەرگە توپلاشقان بىر گۇرۇپپا ئىنسان بىر يۈرۈش قوراشتۇرۇش ئوينىغا ئوخشاتساق، بۇ گۇرۇپپىدىكى ھەر بىر ئىنسانىنى ئۇ ئويۇنىنىڭ ھەر بىر پارچىسىغا، گۇرۇپپا باشلىقىنى ئويۇنىنى ئوينىغۇچىغا ئوخشتىشىمىز مۇمكىن.

قوراشتۇرۇش ئويۇنىدىكى ھەر بىر پارچە بىر بىرىدىن پەرقلىق بولغىنىغا ئوخشاش، ئورتاق مەقسەت ئۈچۈن بىر يەرگە توپلاشقان ياكى بىرلىكتە بىر ئىش قىلماقچى بولغان بىر گۇرۇپپا ئىنسانلارمۇ بىر بىرىدىن پەرقلىق بولۇشى مۇمكىن. ئۇلارنى بىر يەرگە توپلىغان نەرسە ئۇلاردىكى ئوخشاشلىق بولماستىن بەلكى ئاخىرى يەتمەكچى بولغان ئورتاق نىشان، يەنى ئەڭ ئاخىرىدا ئۆز-ئارا قوراشتۇرلۇپ چىدىغان مەنزىرە. ھەرقانداق گۇرۇپپىغا تەۋە ھەر بىر ئىنسان گەرچە ئورتاق بىر نىشان ئۈچۈن بىر يەرگە جەم بولغان بولسىمۇ، بىراق ئۇلارنىڭ مۇستەقىل كاللىسى بار، بىر بىرىدىن پەرقلىق ئىنسانلار بولغاچقا، ئۇلارنىڭ كۆز قاراش، ئوي پىكىر، تەپەككۇر قىلىش ۋە ئىش بىجىرىش ئۇسۇلىرىدىكى پەرقلەر، ھەرگىزمۇ تەشكىلات ئىچىدىكى زىددىيەتنىڭ مەنبەسى بولماسلىقى كېرەك، ئەكسىچە بۇ گۇرۇپپا ئىنسانلارنىڭ ئۆز-ئارا ئاجىزلىقىنى تولۇقلاشتا زۆرۈر بولغان ئەۋزەللىك دەپ قارىلىشى ۋە ئۇنىڭغا ھۆرمەت قىلىنىشى كېرەك.

قوراشتۇرغۇچى ئويۇن ئوينىغۇچى ئەگەر پارچىلارنى بىرلەشتۈرۈش جەريانىدا ھەر بىر پارچە ئۆز ئورنىغا قويۇلمىسا، ئۇلارنى ئۆز-ئارا قوراشتۇرغىلى بولمايدۇ، بۇ ھەرگىزمۇ ئۇ پارچىنىڭ بۇ بىر يۈرۈش ئويۇنغا تەۋە ئەمەسلىكىنى بىلدۈرمەيدۇ. ئوخشاشلا بىر گۇرۇپپا كىشىلەر ئارىسىدا بەزى كۆز قاراش ۋە پىكىر پەرقى تۇپەيلىدىن بەزى ئىختىلاپلارنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشى، ھەرگىزمۇ ئۇ ئادەمنىڭ ئۇ گۇرۇپپىغا تەۋە ئەمەس ئىكەنلىكىدىن دېرەك بەرمەيدۇ. بەلكىم ئۇ گۇرۇپپىدىكى ھەر ئادەم ئورتاق نىشانغا يېتىش جەريانىدا ئۆز ئورنىنى تاپالمىغان بولۇشى مۇمكىن. مەن ئىشىنىمەنكى بىر يەرگە توپلاشقان بىر گۇرۇپپا ئىنسانلار ئەگەر ھەققى تۇردە بىر ئورتاق نىشان ئۈچۈن بىر يەرگە توپلاشقان بولسا، ئۇلارنىڭ ھەر بىرى چوقۇم شۇ قوراشتۇرۇش ئويۇنى (پۇززلە) نىڭ بىر پارچىسىدۇر؛ ئۇ بىر پارچىنىڭ ئورنى توغرا تېپىلمىغانلىق سەۋەبىدىن، بىز ئۇنىڭ ئۇ بىر يۈرۈش ئويۇنغا تەۋە ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلىپ، ئۇنى ئەخلەتكە تاشلىۋەتسەك، ۋە ياكى باشقا بىر قوراشتۇرغۇچى ئويۇن (پۇززلە) غا قوشۇپ ئوينىساق، ھەرگىز ئۇ پارچە بىلەن باشقا ئويۇننى تاماملاپ، ئاخىرقى گۈزەل مەنزىرنى پەيدا قىلالمايمىز، ھەم شۇنداقلا ئەسلىدىكى ئويۇندىنمۇ بىر پۈتۈن گۈزەل مەنزىرە كۆز ئالدىمىزغا كەلمەيدۇ.

شۇڭا بىز ئورتاق نىشان ئۈچۈن مەيلى قانچە گۇرۇپپا بولايلى ۋە ياكى كىملەر بىلەن ھەمكارلىشايلى يەنى قانچە يۈرۈش قوراشتۇرۇش ئويۇنى (پۇززلە) ئوينايلى، ئالدى بىلەن بۇ گۇرۇپپىدىكى ھەر بىر ئىنسانىنىڭ ئوخشىمىغان كۆز قارىشى بارلىقىنى، پەرقلىق تەپەككۇر قىلىدىغان مۇستەقىل ئىنسان ئىكەنلىكىنى تونۇپ يېتىشىمىز ۋە ئۇنى ئېتىراپ قىلىشىمىز، ئۇنىڭغا ھۆرمەت قىلىشىمىز زۆرۈر. ئاندىن ئۇ ئويۇن پارچىلىرىنى بىر يەرگە قويغاندا، بىر بىرى بىلەن ماسلاشماي قالسا، ئالدىراپ ئۇنى بىراقلا خاتاغا چىرىۋەتمەي، سوغوق قانلىق بىلەن "مەن بۇ پارچىنى ئۆز ئورنىغا توغرا قويدۇممۇ يوق" دەپ ئويلاپ باقايلى؛ ئالدىراپ ئۇنى ئىنكار قىلمايلى،

ئۇنى ئەخلەت قاتاردا تاشلۇۋەتمەيلى. ئەگەر بىز ئالدىراپ خاتا ھۆكۈم چىقىرىپ، ئۇ ئويۇنىنىڭ بىرەر پاچىسىنى يوق قىلۇۋەتسەك، بۇ ئويۇن ھەرقانچە ياخشى ئوينالسىمۇ ھەرگىز تامامىلانمايدۇ.

ھەتتا بىز ياشاۋاتقان پۈتۈن دۇنيانىمۇ شۇ قوراشتۇرۇش ئۇيىنىغا ئوخشۇشتۇش مۇمكىن. ئەگەر بىز قوراشتۇرۇش ئويۇنىدىكى بىر بىرىدىن پەرقلىق بولغان بارلىق پارچىلارنى بۇ دۇنيادا ياشاۋاتقان ئىنسانلار دېسەك، ھەر بىر ئىنسان باشقىلارغا ئوخشىغانلىقى ئۈچۈن ئەمەس بەلكى باشقىلاردىن پەرقلىق بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ دۇنيا گۈزەل دۇنيا بولغان. ھەر بىر ئىسان پەقەت ئۆزى بولۇپ، ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادىكى تۇغرا ئورنىنى تاپالىسا، ئاندىن ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادىكى قىممىتىنى تاپالايدۇ.

ھەممىز بىلگەندەك يالغۇز ئوخشىمىغان ئىرقي، ئوخشىمىغان مىللەتلەردىن بولغان ئىنسانلارلا ئەمەس، بەلكى ئوخشاش بىر ئىرقي، ئوخشاش بىر مىللەتتىن بولغان ئىنسانلار، ھەتتا ئوخشاش بىر ئاتا ئاندىن بولغان قېرىنداشلارمۇ پەرقلىق قىلىپ ياراتىلغان. ئىناسانلارنىڭ يالغۇز چىرايى پەرقلىق بولۇپ قالماستىن، بەلكى ئۇلارنىڭ مىجەز خۇلقى، خاراكتېرى، تۇرمۇش ئادىتى، مەدەنىيەت ساپاسى، ئەخلاپ پەزىلىتى، قىزىقىشى، تەپەككۇر قىلىش ۋە ئىش بىجىرىش ئۇسۇللىرىمۇ پەرقلىق. دۇنيادا يۈز بېرىۋاتقان نۇرغۇن گۈزەللىكلەر، ياخشى ئىشلار ۋە تەرەققىياتلار بۇ پەرقلىق تۇپەلدىن دۇنياغا كېلىۋاتقىنىغا ئوخشاش، بارلىق تالاش ـ تارتىشلار، ئۇرۇش جىدەللەر ۋە توقۇنۇشلارمۇ دەل مۇشۇ پەرقلەر تۇپەيلىدىن بولىدۇ.

ئۇنداقتا ئاللاھ نېمە ئۈچۈن بارلىق ئىنسانلارنى ئوخشاش قىلىپ ياراتمايدۇ؟ ئاللاھنىڭ ئىنسانلارنى شۇنداق پەرقلىق قىلىپ ياراتمىشىنىڭ مەقسەت مۇددىئاسى نېمە؟ ئۇلارنى ئۇرۇش جىدەلگە سىلىپ توقۇنۇش پەيدا قىلىشمۇ؟ ياق، ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس. دۇنيا دەل شۇ پەرق ۋە زىددىيەتلەر تۇپەيلىدىن ئۇزلۇكسىز تەرەققىي قىلىدۇ؛ دۇنيا دەل شۇ رەڭگا رەڭلىكى بىلەن تېخىمۇ گۈزەل بولىدۇ. بىز دەل شۇ پەرقلەر تۇپەيلىدىن، نېمىنىڭ ياخشى، نېمىنىڭ يامانلىقىنى، نېمىنىڭ گۈزەل، نېمىنىڭ رەزىللىكىنى، نېمىنىڭ راس، نېمىنىڭ يالغانلىقىنى، نېمىنىڭ ئىتتىپاقلىق، نېمىنىڭ ئىتتىپاقسىزلىق ئىكەنلىكىنى، نېمىنىڭ بىرلىك، نېمىنىڭ بۆلۈنۈش ئىكەنلىكىنى، نېمىنىڭ بەرپا قىلىش / ياساش، نېمىنىڭ بۇزۇش ئىكەنلىكىنى، نېمىنىڭ ئۇرۇش، نېمىنىڭ تىنچلىق ئىكەنلىكىنى بىلىمىز. نېمىنىڭ قۇل بولۇش، نېمىنىڭ ئۆز ئۆزىگە خوجا بولۇش ئىكەنلىكىنى، نېمىنىڭ مۇستەقىللىق، نېمىنىڭ مۇستەملىكە ئىكەنلىكىنى بىلىمىز. ۋەتەندىن ئايرىلغاندا، ۋەتەنسىزلىكنىڭ دەردىنى تازا تارتقاندا، ئاندىن ۋەتەننىڭ قەدىرىگە يېتىمىز. بۇ پەرق ۋە زىددىيەتلەر يالغۇز سىلىشتۇرما خاراكتېرلىق بىر مۇھىت يارىتىپ، بىزنىڭ دۇنيانى تونۇشىمىزغا ياردەم بېرىپ قالماستىن، بەلكىم رىقابەتلىك بىر مۇھىت ھاسىل قىلىپ، بىزنىڭ باشقىلاردىن پەرقلىق تەپەككۇر قىلىپ ئۆزىمىزنى ئۇزلۇكسىز تەرەققىي قىلدۇرۇپ تۇرۇشىمىزغا تۇرتكە بولىدۇ.

ئەزەلدىن دىكتاتۇرلۇق باقمىغان ئادەم، دىكتاتۇرغا شۇنداق ھەۋەس قىلىدۇ. ئەگەر ئەزەلدىن دىكتاتۇرلۇق باقمىغان بىر ئادەم، تۇنجى قېتىم پارخوت بىلەن دىكتاتۇرنى سايا ھەت قىلغاندا، بەك ھاجانلىنىدۇ، بىراق ئەگەر دىكتاتۇر شۇنداق تىنچ بولسا، پارخوتتا قىلغىدەك باشقا ئىش، كۆرگۈدەك باشقا نەرسە بولمىسا، ئۇ ئادەمنىڭ دىكتاتۇرغا بولغان ھاياجىنى قانچە ئۇزۇن داۋام قىلار؟ بىر نەچچە سائەت؟ بىر نەچچە كۈن؟ بۇنىڭ جاۋابى ھەممىزگە ئايان. ئۇنىڭ سەۋەبى دىكتاتۇرنىڭ كۆپ ئۆزگىرىش ۋە پەرقىنىڭ بولماسلىقى. ئۇنداقتا بىز دۇنيانىڭ

رەڭگا رەڭلىكىدىن، ئىنسانلارنىڭ بىر بىرىدىن پەرقلىقىدىن نېمىشقا شىكايەت قىلىمىز؟ ئىنسانلارنىڭ ئوي پىكىر، تەپەككۇر قىلىش ۋە ئىش بىجىرىشتىكى پەرقنى نېمە ئۈچۈن ھەر بىر ئىنسانىنىڭ ئۆزگىچە بىر ئىنسان بولۇشىدىكى مۇقەررەلىك ۋە زۆرۈرىيەت دەپ چۈشەنمەيمىز؟ ئۇنى ئىنسانلارنىڭ بىر بىرىنى تولۇقلاشتىكى ئەۋزەللىك دەپ بىلمەيمىز؟ بىز نېمە ئۈچۈن باشقىلارنىڭ ئۆزىمىزگە ئوخشاش ئويلىشىنى ئۈمىد قىلىمىز، ياكى ئۆزىمىزنىڭ كۆز قارىشىنى باشقىلارغا مەجبۇرىي تاڭمىز؟

ئەگەر شۇ قوراشتۇرۇش ئويۇنىنىڭ ھەر بىر پارچىسى ئوخشاش بولسا، قانچىلىك ئادەم ئۇنى ئويناشقا قىزىقار؟ ئەگەر بارلىق ئىنسانلار بىر بىرىگە تامامەن ئوخشاش قىلىپ يارتىلسا، ئوخشاش ئويلايدىغان، ئوخشاش تەپەككۇر قىلىدىغان بولسا، بۇ دۇنيدا قانداق بىر دۇنيا بولار ئىدى؟ بۇ دۇنيادا زىددىيەت ۋە ئىختىلاپ تۇگەپ قالارمىدى؟

